

Ds Richard Vissinga

Marcus 7, 1-23

2 augustus 2015 Opstandingskerk

Lieve gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Je moet altijd van alles en je mag niks.

Voor veel mensen is dat kort samengevat waar de kerk voor staat: een club met allemaal regels en geboden en vooral heel veel verboden.

Om te beginnen een persoonlijke anekdote. Ik heb hem al eens verteld in de Verrijzeniskerk. Maar omdat ie zo goed past bij het Bijbelgedeelte van vanmorgen nu nog een keer.

Het gebeurde vlak voordat ik predikant werd. Dat is dus ruim 35 jaar geleden. Wij woonden al in de pastorie. Op een prachtige zondagmiddag liepen mijn vrouw en ik met een paar vrienden te wandelen langs het water in zo'n Rutbeek-achtig gebied. Het was warm en één van ons stelde voor een lekker ijsje te kopen. Zo wandelden we daar al genietend van ons ijsje.

Een paar dagen daarna werd ik door een lid van de kerkenraad aangesproken.

Ik was op zondagmiddag gesignaleerd in het nabij gelegen natuurgebied, terwijl ik een ijsje had gekocht. En dat gaf geen pas. Zoiets deed je niet op zondag. En al helemaal niet als predikant.

Die diende het voorbeeld te geven.

Gelukkig heb ik niet lang daarna een goed gesprek mogen hebben met de mevrouw die me daar gezien had. Het incident had geen negatieve gevolgen.

Een ijsje eten op zondag. Ik heb van vroeger meegekregen dat je dat niet deed.

De zondag was een rustdag. Dan werkte je niet en liet je een ander ook niet voor je werken.

Iedereen begreep dat er uitzonderingen waren; politie, brandweer, ziekenhuizen – natuurlijk, daar moest gewerkt worden. Maar als het niet strikt nodig was, dan deed je geen werk op zondag.

Veel mensen hebben geen fijne herinnering aan de zondag. Er waren knellende regels, waar je je aan moest houden. Het was vooral een dag van weinig mogen. Allerlei leuke dingen waren verboden.

Ja, je ging naar de kerk. Tenminste eenmaal, maar vaak tweemaal. Er was geen vertier.

De winkels waren vanzelfsprekend gesloten. En sport op zondag was taboe.

Op sommige plaatsen is dat nog steeds zo. Daar wordt de zondagsrust nog in stand gehouden.

Maar voor de meeste kerkmensen heeft de zondag een heel andere invulling gekregen. Er zijn geen knellende regels meer, waar zij zich aan houden.

Het evangelie van vanmorgen vraagt onze aandacht voor regels en voorschriften, voor geboden en verboden. Wat vraagt de godsdienst precies?

De Farizeeën en de Schriftgeleerden maken zich blijkbaar druk over dingen die je juist wel of juist niet doet. Ze letten er ook op of anderen zich daar ook aan houden.

Ze hebben gezien dat sommige leerlingen van Jezus brood eten met ongewassen handen.

Daar spreken ze Jezus op aan.

Natuurlijk is het een goede gewoonte om je handen te wassen voor het eten. Dat is hygiënisch en zorgvuldig. Veel van de reinigingsvoorschriften die de joodse wet kent hebben de bedoeling om het leven zuiver te houden, in allerlei opzichten.

Als zodanig zijn ze goed. Maar ze kunnen zo gemakkelijk verkeerd worden gebruikt. Dat gebeurt als ze een eigen leven gaan leiden. Als ze een doel op zichzelf zijn gaan worden. Als voorschriften belangrijker worden dan mensen en dan het leven.

Waarom houden mensen soms, of vaak, zo vast aan het handhaven van de regels en de voorschriften? Zou dat niet te maken hebben met de behoefte aan zekerheid en houvast? Je weet waar je aan toe bent. Het leven is duidelijk. Dit mag wel en dat mag niet.

In ons land is daartussen een schemergebied ontstaan. Dat zijn we 'gedogen' gaan noemen.

Iets mag niet, maar de politie treedt er niet tegen op. Want de gevolgen van optreden zijn ernstiger dan oogluikend toezien. Met de verkoop van softdrugs ontdekken we steeds meer dat het zo ook niet werkt.

Jezus zelf gaat in vrijheid om met de geboden en verboden. En met alles wat daaruit gegroeid is.

Zo laat hij zien waar ze voor bedoeld zijn.

Als de leerlingen op een sabbat door een korenveld lopen en graankorrels uit de aren rollen en ze opeten, worden ze beschuldigd van het schenden van de sabbatswetten. Datzelfde overkomt Jezus zelf als hij op een sabbat een man met een verschrompelde hand geneest.

Op de rustdag hoor je geen werk te doen.

Dat is een mooi principe, want ook God rustte op de zevende dag, na de zes scheppingsdagen.

Maar hoe belangrijk het sabbatsgebod ook is, het is geen doel op zich. Het is er voor de mens. Opdat hij of zij tot rust en inkeer komt. Het is voor de mens belangrijk dat het ritme van het werk even doorbroken wordt. Dat je aandacht hebt voor andere zaken dan werken en geld verdienen. Aandacht voor elkaar, voor de natuur, voor God.

Jezus zegt: de sabbat is er voor de mens, de mens niet voor de sabbat.

Elders in het evangelie komt het zelfde thema op een spannende wijze aan de orde. Dat gebeurt als een vrouw, die op heterdaad betrapt was op het plegen van overspel, naar Jezus wordt gebracht.

Volgens de wet van Mozes behoort ze gestenigd te worden. Wat vindt Jezus daarvan?

Een lastige vraag. Moet deze vrouw haar daad met de dood bekopen? Of moet de wet hier wijken?

Jezus bukt zich en schrijft op de grond. Vervolgens zegt hij: wie van u zonder zonde is, laat die de eerste steen werpen. Dan druipen de aanbengers af. Ze voelen zich betrapt en ontmaskerd.

Jezus veroordeelt de vrouw zelfs niet, maar laat haar gaan met de oproep: zondig niet meer.

De wet is er voor de mens, voor het menselijk leven; niet de mens voor de wet.

De wet is er niet voor bedoeld dat mensen gebukt gaan onder de zware lasten van regels en voorschriften, maar dat mensen aan werkelijk leven toekomen. Voor zichzelf en voor elkaar.

Handen wassen voor het eten? Hoe moet zo'n wet in praktijk worden gebracht door mensen, die geen stromend water in huis hebben, en die vaak een half uur moeten lopen naar de dichtstbijzijnde bron? Voor hen is water kostbaar; ze hebben het nodig om te drinken en te koken; het kan er bij hen maar moeilijk in, dat je water moet verbruiken voor alle mogelijke reinigingsrituelen.

En juist die eenvoudige mensen met hun vuile handen gaan Jezus ter harte. Hij suggereert zelfs dat zij misschien wel dichter bij Gods genade staan dan die theologische dikdoeners uit Jeruzalem.

Jezus lijkt geërgerd door de eenzijdige manier waarop zij de wet uitleggen. Hij wijst op het vijfde gebod: eer je vader en je moeder. Dat gebod doelt er vooral op dat je hen ook in hun ouderdom blijft verzorgen en niet aan hun lot overlaat. Een heel actueel gebod ook in onze tijd!!

Maar de Farizeeërs hadden een voorschrift bedacht om dit gebod te ontduiken. Je kon je bezit tot offergave voor God verklaren. Dat heet Korban. Als je dat had gedaan, mocht je het aan niemand meer weggeven. Zelfs niet aan je ouders. Op welk moment je dit bezit offerde, was niet vastgelegd en dus kon je er eindeloos mee speculeren.

Wat een heel vrome daad leek, bleek uiteindelijk niet meer dan een belastingtruc om verplichtingen ten aanzien van familieleden, die niet meer in staat waren om te werken, te ontduiken.

Vandaar de harde reactie van Jezus, die hen huichelaars noemt.

Regels en voorschriften, geboden en verboden, de traditie waarin wij zijn opgegroeid, alles wat wij hebben meegekregen, al die dingen zijn goed om de weg in het leven te vinden, de goede omgang met onszelf, met elkaar en met God.

Maar steeds opnieuw moeten we de vraag stellen: helpen ze daar vandaag ook echt bij? Bij het vinden van het goede leven? Dienen ze daartoe?

En die andere lastige vraag: ben ik er dan, als ik me daaraan hou? Is het dan goed?

Jezus wijst op het onderscheid tussen wat van buiten af komt en wat van binnenuit komt.

Van buiten af: dat zijn de dingen die we geleerd hebben.

Van binnen uit: dat is wat in ons leeft, soms heel diep en verborgen in ons.

Hij zegt dat het ten diepste aankomt op het laatste, op wat uit het hart voortkomt.

Dat geldt voor ieder mens, ook voor de fatsoenlijkste en vroomste mensen.

Jezus noemt dan dingen waar we ons het liefst voor afsluiten: slechte gedachten, ontucht, diefstal, moord, overspel, hebzucht, kwaadaardigheid, bedrog, losbandigheid, afgunst, laster, hoogmoed, dwaasheid.

Die dingen huizen in ieder van ons. Gelukkig blijven ze vaak verborgen, maar soms komen ze naar de oppervlakte. Als ze het voor het zeggen krijgen richten ze grote schade aan.

Waar het op aankomt is te erkennen dat in het hart van ieder van ons licht en donker, goedheid en slechtheid door elkaar heen lopen. En dat we allemaal het licht van Gods Geest nodig hebben om te onderscheiden wat en wie het in ons voor het zeggen hebben.

Want er zijn niet alleen donkere dingen. Er zijn ook vruchten van de Geest: liefde en vreugde, vrede en geduld, goedertierenheid en geloof. En de Geest is aan ieder van ons gegeven. Om deze vruchten voort te brengen.

Amen